

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

ראה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ט
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק“
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת עוסק בצ"צ ורב פעלים
ר' יונה בן הרה"ח הרה"ת ר' מאיר ע"ה
אבצן

מקושר בלו"נ לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח
ומסור ונתון להוראותיו פעולותיו וענייניו הק'
עסק במסירה ונתנה בשליחות הק'
בתרגום הדפסת והפצת תורת כ"ק אדמו"ר מה"מ
ותורת רבותינו נשיאנו
וספרים בענייני משיח וגאולה בכל קצווי תבל
ע"י "ועד שיחות באנגלית" שניהלו למעלה מארבעים שנה
פירסם באמצעות מערכת טלפונית
וה"רשת" שיעורי לימוד יומיים
בספר התניא וברמב"ם בהתאם לתקנה הק'
פעל במרץ ובהצלחה בשידוכי בני ובנות ישראל
והביא להקמת מאות בתים בישראל
עסק בעזר גשמי ורוחני מתוך אהבת ישראל
וקיבל את כאו"א בסבר פנים יפות
זכה להקים דור ישרים מבורך בנים ובנות
עוסקים בתורה ובמצוות ומקושרים לנשיא דורנו
נפטר במיטב שנותיו ביום רביעי פ' בא
ג' שבט שנת ה'תשע"ט
ת. נ. צ. ב. ה.
(מנוסח המצבה)

*

DEDICATED BY
ENLIGHTENMENT FOR THE BLIND, INC.
Rabbi Yosef Yitzchok 'Shagalov
Los Angeles, California

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ובנוגע לפועל:

יש לפרסם ולעורר בכל מקום ומקום ע"ד העבודה המיוחדת דחודש אלול המרומזת בחמשת הראשי-תיבות דתורה תפלה גמ"ח תשובה וגאולה, ובהדגשה מיוחדת בנוגע לר"ת החמישי, ענין הגאולה, כפי שחודרת בכל עניני העבודה, עי"ז שחזורים ונעשים ברוחה של הגאולה (כולל ובמיוחד ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק), מתוך צפי' וודאות גמורה שתיכף ומיד ממש רואים בעיני בשר ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"⁴.

ובפשטות:

להכריז ולפרסם בכל מקום – בדברים היוצאים מן הלב – שהקב"ה אומר (ע"י עבדיו הנביאים) לכאור"א מישראל "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", ועד שהיום ממש רואים בעיני בשר ברכת הגאולה האמיתית והשלימה.

[ויש להוסיף ולהדגיש שההכרזה והפרסום דכהנ"ל צ"ל גם ע"י אלה שטוענים שעדיין לא נקלט ענין זה (בשלימות) בהבנה והשגה והכרה שלהם, דכיון שגם אצלם ישנו ענין האמונה בשלימות, יכולים (ובמילא צריכים) הם לפרסם הדברים לאחרים החל מבני ביתו (שבודאי אינם צריכים "לסבול" מזה שעדיין לא הונח הדבר בשכלו), וכל אלה שנמצאים בסביבתו, כל אחד ואחת מישראל, ובודאי שע"י ההשתדלות המתאימה יתקבלו הדברים ויפעלו פעולתם, כולל גם אצל המכריז והמפרסם, שיוקלט אצלו בפנימיות וכו'].

(משיחות ש"פ ראה, א' דר"ח אלול תנש"א)

(4) שה"ש ב, ת. שהש"ר עה"פ.

א. בעיר הנדחת מועילה התשובה

פרשת ראה נקראת תמיד בשבת שבה מברכים את ראש חודש אלול¹, או ביום הראשון*¹ של ראש חודש אלול עצמו.

מהותו של חודש אלול, חודש הרחמים והסליחות, היא – תשובה², ובפרשת ראה יש חידוש עצום בענין כוחה של תשובה, עד כמה יכולה התשובה להשפיע, שאינו נמצא במקומות אחרים.

באופן כללי, התשובה מועילה רק לגבי בית דין שלמעלה, אך לא לגבי בית דין שלמטה. כנאמר בגמרא³: "חייבי כריתות... אם עשו תשובה בית דין של מעלה מוחלין להן, חייבי מיתות בית דין... אם עשו תשובה אין בית דין של מטה מוחלין להן". וכך גם לגבי כל שאר עונשי בית דין של מטה, כגון: מלקות וכדומה.

ההסבר לכך הוא: כיון שעיקר התשובה הוא בלב⁴, אין בית דין של מטה יכול להתחשב בכך, כי אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות⁵. אבל לגבי עונשים שבית דין מעניש את עיר הנדחת – הכה תכה את יושבי העיר היא לפי חרב... ואת כל שללה תקבוצ... ושרפת באש...⁶ – פוסק הרמב"ם⁷, ש"אם חזרו ועשו תשובה, מוטב". זהו חידוש גדול ביותר, כפי שהראב"ד אומר ושואל על כך: "לא מצאתי תשובה מועלת אחר התראה ומעשה". בעל "כסף משנה" מסביר, שהרמב"ם סובר

שלא יעיר הנדחת מועילה תשובה "אחר התראה ומעשה" כי ההתראה הניתנת לאנשי עיר הנדחת אינה התראה מושלמת, כי אין מתרים "לכל אחד בפרט", אלא לכל אנשי העיר ביחד.

אך הסבר זה אינו מובן: הכלל "חייבי מיתות בית דין... אם עשו תשובה אין בית דין של מטה מוחלין להן" אינו מפני שהתשובה אינה מועילה לאחר התראה⁸, אלא מפני שבית דין של מטה אינו יכול להתחשב בדברים שבלב, ולכן, כיון שלפני שעשו תשובה, כאשר התברר ש"הודחה כולה" או "רובה", הם כבר נתחייבו בבית דין של מטה בעונשים המגיעים לאנשי עיר הנדחת, כי במקרה של עיר הנדחת אין צורך בהתראה מושלמת, כיצד יכולה התשובה לבטל את העונשים – להפך מהכלל ש"אין בית דין של מטה מוחלין להן"?

ב. אין אפשרות להקל בעונש

הגאון הרגוטשובי⁹ מבאר את שיטת הרמב"ם באופן שונה. הוא מסביר, שבדבריו "אם חזרו ועשו תשובה, מוטב" אין הרמב"ם מתכוון לומר שאין מגיע להם עונש כלל, אלא הוא מתכוון, שאין חל עליהם הדין של עיר הנדחת.

לגבי עיר הנדחת קובעת ההלכה¹⁰, שגם את הנשים והטף של אלה שעבדו עבודה זרה, ואף את "כל נפש חיה אשר בה", הורגים לפי חרב, עד כדי "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה", ואפילו את "נכסי הצדיקים שבתוכה". ועל כך אומר הרמב"ם "אם חזרו ועשו תשובה, מוטב", שאין מענישים את הנשים ואת הטף וכו'. אך לעובדי העבודה זרה עצמם מגיע עונש מיתה (סקילה) גם לאחר ש"חזרו ועשו תשובה", כי התשובה אכן אינה מועילה לגבי פרט זה.

(8) ולהעיר, שלא אשתמט בשום מקום שתועיל תשובה למסית או למגדף – אף שאין צריך התראה (רמב"ם שם פ"ה ה"ג. כס"מ שם פ"ב ה"ט. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 172 הערה 26) – שבפשטות, הוא לפי שתשובה אינה מועלת בנוגע עונשי ב"ד שלמטה, גם כשלא התרו. (9) בצפע"נ עה"ת וירא ע' עד. (10) רמב"ם שם פ"ד ה"ו וז'.

(1) ומכיון שבו מברכים את יום ה"ח בתור ראש חודש – הרי הוא שייך לענין המיוחד של אותו החודש (ראה לקו"ש ח"ח ע' 354 הערה 19). (1*) ומה שגם יום הראשון דר"ח נקרא בשם "ראש חודש", מובן שגם בו נכללים כל ימי החודש – אף שהוא יום השליש של החודש שלפניו. ובנוגע ליום א' דר"ח אלול – הרי התחלת ארבעים ימי הרצון (עכשיו, כשאלול חסר) הוא ביום א' דר"ח. וראה מג"א סתקפ"א סק"ב. (2) ראה טאו"ח סתקפ"א ונ"ב. ובכ"מ בספרי מוסר וחסידות. (3) מכות יג, ריש ע"ב. (4) תניא פכ"ט (לו, ב). (5) ראה נו"ב אר"ח מהדו"ק סל"ה. (6) פרשתנו יג, טז"ז. (7) הל' ע"ז פ"ד ה"ו.

נוסף על כללות הענין ד"אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, ובפרט לאחרי ש"כלו כל הקיצין"², וסיימו כל עניני העבודה (כמדובר כמ"פ), נמצאים בשנה מיוחדת שהר"ת שלה "הי' תהי' שנת נפלאות אראנו", "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות",

– וכבר ראו בפועל כו"כ "נפלאות" הן בנוגע לגאולת הפרט והן בנוגע לגאולת הכלל, כולל ובמיוחד בנוגע לאחינו בנ"י שבמדינה ההיא, שרבים מהם יצאו מן המיצר אל המרחב, הן כפשוטו, והן (ובעיקר) בנוגע להאפשרות לחיות חיים יהודיים ע"פ התורה ומצוותי', ועד שבימים האחרונים ממש (ובאופן דפעולה נמשכת גם בימים אלה) התקיים הכינוס של שלוחי חב"ד (מכו"כ מדינות) במדינה ההיא – שבה נמצאת העיר והערים ליובאוויטש, ליאדי, ליאזנא, רוסטוב ופטרבורג, שבהם חיו ופעלו נשיאי חב"ד במשך כו"כ דורות – נתכנסו השלוחים של נשיא חב"ד בדורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר בעיר הבירה של מדינה ההיא (מאסקווא), על מנת להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה והפצת המעיינות (דתורת חסידות חב"ד) חוצה, שעיי"ו אתי מר דא מלכא משיחא³ –

ובשנה זו עצמה – עומדים כבר בר"ח אלול, חודש החשבון של כל השנה, אשר, הסך-הכל דהחשבון הוא: "עד מתי!..."

היתכן שבסיומם של י"א חדשים דשנת "נפלאות אראנו", משיח צדקנו עדיין לא בא!...!

* * *

(1) נוסח "אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבוקק ב, ג. פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.
 (2) לשון חז"ל – סנהדרין צו, ב.
 (3) אגרת הבעש"ט הידועה – נדפס בכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) בתחילתו. ובכ"מ.

סדום, אשר היה לפני מתן תורה, והרי הכלל קובע¹⁶, ש"אין למדין מקודם מתן תורה?" אמנם, אנו מוצאים בדומה לכך בתלמוד הירושלמי¹⁷ ובתוספתא¹⁸, שההלכה שגם נכסי צדיקים שבתוך עיר הנדחת נשרפים עם שללה נלמדת מכך שממונו של לוט אבד בסדום, אך עצם ענין זה אינו מובן: אכן, כיצד ניתן ללמוד הלכה לאחר מתן תורה מממונו של לוט, אשר היה לפני מתן תורה?

ד. מציאות חדשה ודין חדש

כדי להבין את כל האמור לעיל, יש להקדים ולבאר ענין תמוה נוסף שאנו מוצאים בהלכות עיר הנדחת:

לגבי עבודה זרה קובעת ההלכה, שאם יחיד עובד עבודה זרה מגיע לו על כך עונש סקילה. ואילו כאשר כל אנשי העיר, ואפילו רובם, עבדו עבודה זרה, וכן התקיימו לגביהם התנאים האחרים של עיר הנדחת, הם נענשים במיתה קלה יותר – הם נידונים בסייף¹⁹. ולכאורה: לפי ההלכה, כאשר אדם עובר עבירה, או כמה עבירות, שמגיע לו עליהן מיתות שונות, הרי הוא "נידון בחמורה"¹⁹.

ולפי זה תמוה בעינינו: כיון שכל אחד מאנשי עיר הנדחת הוא גם יחיד כשלעצמו, ומגיע לו על כך עונש סקילה, ולא רק הרג בהתאם לדין של אנשי עיר הנדחת, מדוע קובעת התורה שהוא נידון בסייף, שהיא מיתה קלה, ולא בסקילה, שהמורה יותר מסייף?

והתמיהה אף קשה יותר: כל עוד האדם אשר הכריע והשלים את ה"רוב" של אנשי העיר עדיין לא עבד עבודה זרה, הרי כל אלו שכבר עבדו עבודה זרה באותה עיר נחשבים עדיין "יחידים", ומגיע להם עונש סקילה. וכיצד ייתכן שעונש הסקילה יוסר מעל כולם, על ידי כך שלאחד מכן עבד עוד אדם אחד עבודה זרה? הכרחי אפוא לומר, שהדין "הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב" אינו דין שחל על

אך גם הסבר זה אינו מובן: הכלל "אם עשו תשובה אין בית דין של מטה מוחלין להן" קובע, כפי שמובן גם מהסיבה לכך, כדלעיל, שאין לו לדין אלא שנינו רואות", שעל ידי ש"עשו תשובה" אין משתנה פסק הדין של בית של מטה, ואם כך, אין בכוח תשובה זו לשנות או להקל את העונש, ולא רק לבטלו לחלוטין. לפיכך, כיון שלפני שחזרו ועשו תשובה נתחייבו אנשי עיר הנדחת בעונש החמור, שגם נשיהם וטפם צריכים להיהרג, ואף "ממונם אבד"¹¹, כיצד יכול בית דין של מטה לבטל עונש זה מפני ש"עשו תשובה"?

ג. "אין למדין מקודם מתן תורה"

מהו, בכלל, המקור לפסקו של הרמב"ם, ש"אם חזרו ועשו תשובה, מוטב?" הגאון הרוגושוני אומר⁹, שהמקור להלכה זו הוא הפסוק¹² "ארדה נא ואראה...", המופיע בענין סדום: סדום הוגדרה כעיר הנדחת¹³, וכיון שלגביה אמר הקדוש-ברוך-הוא "ואם תיבין לא אתפרע"¹⁴ (=אם ישונו בתשובה לא אענישם), מסיק מכך הרמב"ם, שתשובה מועילה לגבי כל עיר נדחת.

בכך אין מובן¹⁵: כיצד ניתן ללמוד הלכות בנושא עיר הנדחת לאחר מתן תורה, מסיפור

11) שבפשטות צ"ל שזוהו בגדר עונש – ראה משנה סנה' קיא, ב וברש"י שם "הקלט עליו (על היחיד שעבד ע"ז) בממונו".

וכ"ה גם בנוגע לנשים וטף, שמכיון שלא חטאו, הרי בפשטות צ"ל שזוהו גדר עונש להגדולים – ראה מגדל עוז שם ה"ו (אבל ראה לקמן סעיף ה' 1).

12) וירא יח, כא.

13) ראה ירושלמי ותוספתא – נסמנו בהערות 17, 18. וראה צפצפ"ג שם ע' עה"ה.

וידע ש"לפי הירוש' והתוספתא, היתה הפיכת סדום [2] לפי ש"יד עני ואביון לא החזיקה" (יחזקאל טז, מט) – כי בשביל עון זה לא ה' דין עיר הנדחת – כ"א מצד חטא עו" (ראה סנה' קט, א. רד"ק לך יג, ג).

ומ"ש יוד עני ואביון לא החזיקה", אי"ז הסיבה ל"זאסיר אתה" (יחזקאל שם, ג), כ"א הוא סיפור הנהגת סדום בזה שהיתה דומה לירושלים – כפירוש השני שברש"י סנה' קד, ב. גם י"ל, שזה (חטא ע"ז בסדום) נרמז ב"ותעשינה תועבה" (יחזקאל שם) – דוגמת "נעשתה התועבה" (פרשתנו יג, טו).

14) תרגום אונקלוס שם. וראה גם ת"י ותיב"ע שם.
 15) נוסף על הקושיא שבסדום ה' העונש דבי"ד של מעלה.

16) ירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה – הובא בתוס' מו"ק כ, א.
 17) סנה' פ"י ה"ח.
 18) סנה' פ"ד, א.
 19) משנה סנה' קיא, ב. רמב"ם שם פ"ד הל' א"ב.
 19*) סנה' פ"א, ב. רמב"ם הל' סנה' פ"ד ה"ד.

כל אחד מתושבי העיר בפני עצמו, אלא על כל "יושבי העיר" ביחד. כלומר, על ידי שהודחה העיר כולה או רובה, הם הפכו להיות מציאות חדשה: אין הם יחידים רבים אשר גרים בעיר אחת, אלא הם מציאות אחת חדשה של ציבור עובדי עבודה זרה²⁰, "יושבי העיר". וכיון שרצאו מכלל מציאות של יחידים (לגבי חטא עיר הנדחת²¹), ונוצרה מהם מציאות חדשה, התבטל לגביהם מאליו הדין של יחידים, ונוצר דין חדש – סייף.

ה. הנשים והטף – חלק מציבור "יושבי העיר"

לפי זה יובן, מדוע הורגים בעיר הנדחת גם את הנשים ואת הטף של עובדי העבודה זרה. והרי, לכאורה: הנשים והטף לא חטאו, ומדוע מגיעה להם מיתה?

אומרים המפרשים²², שזאת כדי "לרדות הגדולים בהריגתן שהן חביבין עליהן". אך אין די בהסבר זה: אם אין מגיעה לנשים ולטף מיתה מצד עצמם, כיצד אפשר להורגם רק מפני האחרים – "לרדות הגדולים"?

ויש לומר, שההסבר לכך הוא: הדין "הכה תכה את יושבי העיר..." אינו ככל עונש מוות, שהוא רק עונש עקב חטא, אלא זהו דין מיוחד החל על כל "יושבי העיר".

וכיון שהנשים והטף קשורים לבעלים ולאבות, הם נחשבים, כל זמן הימצאותם בעיר²³, לחלק מציבור יושבי העיר, בדיוק כבעליהן וכאבותיהם, ואינם נחשבים למציאות

(20) שעבודת הע"ז מצרפתם – שלכן המיעוט (שלא עבד) שבעיר אינו בכלל.

(21) אבל לא בנוגע לשאר עבירות, כמובן. ולכן "מדיחי עיר הנדחת בסקילה" (סנה' נ, א. רמב"ם הל' ע"ז פר"ד) – אף שהם מ"יושבי העיר" [שהרי אין העיר נעשית עיר הנדחת עד שיהיו מדיחי מאותה העיר (סנה' ק"א, ב. רמב"ם שם ה"ב)] – כי מה שנענשים בסקילה הוא (גא מצד ע"ז, רק) מצד מדיח.

(22) מגדל עזו שם ה"ו.

(23) משא"כ כשברחו לעיר אחרת א"צ להרגם – מכיון ש"לא נתחייבו מעולם רק בגדר כלל ולא בגדר פרט" (צפע"ג מהר"ת י"ד, סע"ד ואילך – נעתק בצפע"ג עה"ת פרשתנו ע' קג). וראה לקמן הערה 28.

(* ולא מצינו חילוק באם גם עבדו ע"ז נוסף על שהדיחו.

של יחידים, ולפיכך אין מתחשבים בכך ש"לא חטאו", והם נכללים בתוך "יושבי העיר", אשר עליהם נאמר "הכה תכה... לפי חרב".

ו. המסקנות מלוט – לגבי המציאות

כשם שהדבר הוא לגבי ההלכה "הכה תכה"... כדלעיל, כך גם לגבי ההלכה "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה", שאין זה עונש החל על אנשי עיר הנדחת, ש"ממונם אבד", אלא זהו דין החל על העיר²⁴.

כלומר, כל הנכסים שבעיר הנדחת אינם נכסים השייכים ליחידים, אלא הם נכסי עיר הנדחת. לכן קובעת ההלכה, שגם "נכסי צדיקים שבתוכה נשרפין בכלל שללה", כי אין הם נכסי יחידים, אלא הם מציאות אחרת – "שללה" של עיר הנדחת²⁵.

לפי זה מובן כיצד לומדים שנכסי צדיקים נשרפים בתוך שללה, מענין ממונו של לוט שנאבד בסדום – למרות ש"אין למדין מקודם מתן תורה" – כי הכלל "אין למדין מקודם מתן תורה" קיים לגבי ההלכה, שהרי "ניתנה תורה ונתחדשה הלכה"²⁶, אך כאשר יש שאלה לגבי

(24) אלא שדין זה גופא ד"ושרפת באש את העיר ואת כל שללה" הוא מצד חומר החטא דעיר הנדחת. ולכן אין סתירה למ"ש בפנים מהמשנה (סנה' ק"א, ב) "המרובין בסייף לפיכך ממונם אבד" – כי מכיון ש"ע"ז הדין דחייב שריפת העיר הרי בפועל נאבד ע"ז ממונם הפרטי, הנה באם מיתתן היתה בסקילה, לא היתה התורה אומרת דין זה.

גם י"ל (ובפרט – את"ל שאין זה ממון פרטי כלל, כ"א "שללה דהעיר") שמה ש"ממונם אבד" הוא גדר עונש (וכפשטות לשון המשנה שם). אלא שגם העונש ד"ממונם אבד" הוא (גא לכל יחיד, כ"א) כמו "הכה תכה גו" – עונש להכלל ד"יושבי העיר". וראה הערה הבאה.

(25) ומה שאמרו (סנה' ק"ב, א. ובכס"מ פ"ד ה"ו, שוה"י גם כונת הרמב"ם שם) "מי גרם להם שידורו בתוכה ממונם לפיכך ממונם אבד" – י"ל (ע"ד מ"ש בהערה הקודמת) שזהו רק טעם לזה שדין תורה הוא שנכסי צדיקים הם "שללה" של העיר. אבל בפועל, מה שנכסי צדיקים נאבדין הוא (גא לפי שממונם גרם להם שידורו בתוכה, כי אם) לפי שהם שללה של העיר.

גם י"ל שזה תלוי בפלוגתת ר"ש ור' לעזר בירושלמי (סנה' פ"י ה"ח) ותוספתא (שם פ"ד, א): ר"ש ס"ל שהוא בגדר עונש (כדעתו בסנה' שם), ור' לעזר ס"ל שהוא דין ב"שללה" של עיר, ולכן יליף ממונו של לוט, כי בירור של מציאות אפשר ללמוד גם מקודם מ"ת, כדלקמן בפנים.

(26) שבת קלה, סע"א ואילך. רמב"ם הל' אב"ל פ"א ה"א. פ"מ לירושלמי מו"ק שם.

כבר נתקיימו כל הסימנים של חז"ל על סוף זמן הגלות וזמן הגאולה, כולל הסימן בילקוט שמעוני¹ (שנתפרסם לאחרונה): "א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם כו', וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחוז אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה הי' לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי' אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי'. [ואח"כ ממשיך בילקוט:] שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

כן תהי' לנו, שמלכתחילה אין מה להבהל כי כבר הובטחנו ש"אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם",

וכן תהי' לנו, שמשח צדקנו יבוא כבר בפועל ויעמוד כבר על גג בית המקדש ויכריז וישמיע, שמשח כבר בא!

אמן כן יהי רצון.

הוספה בשורת הגאולה

א.

עם זיינען שוין מקויים געוואָרן די סימנים אין חז"ל אויף סוף זמן הגלות און זמן הגאולה, כולל דעם סימן אין ילקוט שמעוני¹ (וואס איז נתפרסם געוואָרן לאחרונה): "א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם כו', וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישאל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה הי' לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי' אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי'. [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

כן תהי' לנו, אַז מ'האָט מלכתחילה ניט וואָס צו זיך שרעקן וואָרום מ'האָט שוין די הבטחה אַז "אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם",

וכן תהי' לנו, אז משיח צדקנו זאָל בפועל קומען שוין און שוין שטיין על גג בית המקדש און מכריז ומשמיע זיין, אַז משיח איז שוין געקומען!

אמן כן יהי רצון.

(משיחות ש"פ ראה, מבה"ח אלול תש"נ)

(1) ישע'י רמז תצט.

לקוטי

ראה

שיחות

מציאות מסוימת, ניתן ללמוד לגביה אף מלפני מתן תורה, גם אם יש לכך השלכות בעניני הלכה למעשה²⁷.

לכן אפשר ללמוד את ההלכה "נכסי צדיקים נשרפין בתוך שללה" מממונו של לוט, כי אין לומדים מממונו של לוט את ההלכה, שנכסי צדיקים נשרפין, אלא ממקרה לוט לומדים שנכסי הצדיקים שבתוך עיר הנדחת הם חלק מהעיר, שלא כנשיהם וטפם של הצדיקים שאינם נכללים בתוך "יושבי העיר", וכיון שהמסקנה הנלמדת היא בקשר למציאות, אפשר להסיק אותה אף ממאורע שלפני מתן תורה.

ד. "אם חזרו..." – המציאות משתנה

לפי כל האמור לעיל יובן פסקו של הרמב"ם "אם חזרו ועשו תשובה, מוטב", למרות שתשובה אינה מועילה לביטול עונשי בית דין של מטה – כי כאשר חוזרים אנשי עיר הנדחת בתשובה הם הופכים להיות שוב "יחידים", ומתבטלת המציאות של "ציבור" של "יושבי העיר"²⁸.

ולכן מובן, שההלכה "אם חזרו ועשו תשובה, מוטב" אינה סותרת לכלל "חייבי מיתות בית דין, אם עשו תשובה, אין בית דין של מטה מוחלין להן" – כי תשובתם של אנשי עיר הנדחת אינה מבטלת את עונשם, אלא היא מבטלת את עצם מציאותם כ"ציבור יושבי העיר", ואז מתבטל העונש מאליו.

27 ראה אנציק' תלמודית ערך אין למדין כו'. ועיין לקו"ש [המתורגם] ח"א ע' 56.
28 והרי גם העובדים ע"ז (לא רק נשים וטף), מה שנידונגין בטיף, הוא לא בתור יחידים ורק בגדר כלל – שלכן ס"ד בספרי (בנוגע להעובדים) "ירד ויצא" (ראה צפ"נ שם ע' קב"ג).

ואין לומר שהלימוד "שלא ירד ויצא" מגלה לנו שהדין ד"הכה תכה גו' לפי חרב" בנגוע העובדים ע"ז הוא חיוב על כל איש פרטי – כי [נוסף למה שלפ"ז א"מ: מדוע נידונגין בטיף ולא בסקילה – ראה לעיל סעיף ד'], דוחק גדול לומר שבהדין "הכה תכה את יושבי העיר גו'" ישנם ב' גדרים שונים בעצם הדין: העובדים – בגדר פרט, ונשים וטף – בגדר כלל. ולכן מסתבר, שבעצם הגדר ד"הכה תכה גו' אין חילוק ביניהם, וגם חיוב העובדים הוא בגדר כלל (ורק שבהם חידש הכתוב, שגם כשברחו הם בכלל "יושבי העיר").

לפי זה מובן כיצד אפשר להסיק ש"אם חזרו ועשו תשובה, מוטב" מדברי הקדוש-ברוך-הוא "ארדה נא ואראה..." שנאמרו לגבי סדום – כי גם לימוד זה הוא לגבי המציאות, שעל ידי התשובה הם הופכים להיות שוב למציאות של "יחידים", כדלעיל, ואת זאת ניתן ללמוד גם ממאורע שלפני מתן תורה.

ח. בית הדין אינו רואה את שינוי המציאות

אך עדיין אין הכל ברור: כיון שהסיבה לכך שתשובה אינה מועילה לגבי עונשי בית דין של מטה היא, כדלעיל בסעיף א', משום שאין לו לדין אלא מה שעניו רואה,

צריך להיות, לכאורה, שאף בענינו, כאשר התשובה אכן אינה מבטלת את העונש, אלא משנה את המציאות – הרי כיון שבית דין של מטה אינו יודע זאת, ואינו רואה את שינוי המציאות – צריך בית הדין לדון אותם על פי הכלל של "יושבי העיר"?

ההסבר לכך יובן לפי הסיבה בפנימיות הענינים, לכלל ש"אין בית דין של מטה מוחלין להן", כפי שיוסבר להלן.

ט. העונש – לפי הגלוי לבית דין

ההסבר בפנימיות לכך ש"חייבי מיתות בית דין... אם עשו תשובה, אין בית דין של מטה מוחלין להן"

[אינו משום שבית דין של מטה אינו יודע אם האדם חזר בתשובה, ומשום כך עליו לדון אותו למיתה²⁹, למרות שיתכן שכלפי שמים ברור שאין מגיעה לו מיתה],

אלא משום שלגבי בית דין של מטה אכן באמת התשובה^{29*} אינה

29 ואמרה תורה שבכגון זה ממיתין גם מספק – דאי לא הכי בטל דין מיתה.

29* ועד"ז צריך לומר בנגוע לזה שהענישו את המקושש עצים – אף שאליבא דאמת לא עבר על איסור חילול שבת (ראה חז"א: מהרש"א לב"ב ק"ט, א), דמכיון שלשם שמים נתכוון, ה"ז מלאכה שאצל"ג) – כי חיוב סקילה בידי אדם הוא (ע"פ דיני תורת אמות*) על פעולה

(* שלכן אמר הקב"ה (בנוגע להמקושש) "מות יומת האישי גו" – אף שכלפי שמיא גליא שהיתה מלאכה שאצל"ג.

מועילה³⁰: עצם העובדה, שהתורה מסרה את הענישה בידי בית דין של מטה, אשר אין ביכולתם לדעת את הנעשה בלבו של האדם, מוכיחה שהעונש קשור לענינים הגלויים של האדם שאינם משתנים על ידי התשובה שבלב³¹. ולפי זה יובן מדוע קובעת התורה לגבי עיר הנדחת, ש"אם חזרו ועשו תשובה, מוטב", כי העונש של עיר הנדחת קשור בעיקרו לענינים שבלב, כדלהלן בסעיף י', וענינים אלו בודאי משתנים על ידי התשובה שבלב.

י. אחדות מלאה רק אצל ישראל

המושג "ציבור" – "קהל" – קיים רק אצל יהודים, ולא אצל בני נח³². אף כאשר הם מתכנסים יחדיו, נשאר כל אחד מהם מציאות "פרטית" לעצמו, ואין הם מתחברים ומתאחדים להיות מציאות אחת³³.

הסיבה לכך היא: ישראל, אשר "שורש נפשם בהוי' אחד", הם מציאות אחת³⁴. ואילו על אומות העולם נאמר "אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים" – "הפרידן מאחדותו"³⁵, ולכן אין אצלם התחברות ואחדות.

אמנם, אחדותם של ישראל היא מצד שורש נפשם, ואילו מצד "הגופים (הרי הם)

הנראית בעיני ב"ד ל"חילול שבת". – וראה לקו"ש חכ"ח ע' 94 ואילך.

(30) ועפ"ז יובן מ"ש התוס' (כתובות ל, ריש ע"ב) [לענין "דין ד' מיתות"] "דעי" תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי" – דלכאורה: מדוע ע"פ רוב רק "מיקל" ורק לפעמים מוחל לגמרי, ומ"ש מחייבי כריתות שאמרו בהם (מכות יג, ב) "שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להן" (היינו שתימך מוחלין להן ולא – "מקילין")

– כי מכיון ש"דין ד' מיתות" הוא תמורת מיתת ב"ד שלמטה, הרי מכיון שבנוגע ב"ד שלמטה מחוייבים הם מיתה (אליבא דאמת) גם לאחר שיעשו תשובה, לכן, בכדי לבטל עונש זה גם מלמעלה, צריך לתשובה יתירה כו'. ועפ"ז יובן בפשוטות [נוסף למה שמבואר בלקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 137 הערה א' להערה 27] מה שקושית התוס' שם היא על "דין ד' מיתות" שמחדש בגמרא שם, ולא מחייבי כריתות ביד"ש.

(31) ראה לקמן סי"ב ובהערה 46.

(32) נזיר סא, ריש ע"ב.

(33) צפע"ג מהדו"ת יג, ב. וראה גם צפע"ג עה"ת

בראשית ע' מ. צו.

(34) תניא פרק לב.

(35) ואתחנן ד, יט. וראה דרמ"צ נט, סע"ב ואילך.

מחולקים³⁴, אך הנשמה משפיעה גם על גופם, שגם מצד הגוף הם יהיו "קהל" אחד³⁶, ולפיכך הם "גוי אחד (גם) בארץ"³⁷. לכן נקבעה ההלכה לגבי עיר הנדחת, שגם הנכסים של אנשי העיר אינם נכסי יחיד, אלא הם נעשים נכסי העיר – כי אחדותם של ישראל חלה גם על נכסיהם³⁸.

יא. אחדות ישראל מצד שורשם

לכאורה יש לשאול על כך: האחדות במקרה של עיר הנדחת,

שכל עובדי העבודה זרה בעיר עם נשיהם וטפם חדלים להיות יחידים והופכים להיות מציאות אחת של "יושבי העיר", וכל נכסי העיר, כולל אף נכסי הצדיקים, נעשים לנכסי "העיר",

היא אחדות הקשורה לעבודה זרה, הקצה הנוגד לאמונה בה' אחד, וכיצד ייתכן לומר שאחדות זו אפשרית מפני ששורשם של ישראל הוא הוי' אחד?

אך לאמיתו של דבר אין זו שאלה כלל. מצד כוח הבחירה שיש לישראל, הנובע מעצמותו, ית', אשר "אין מי שיעכב בידו"³⁹, שהרי הוא "כל יכול" ו"נמנע הנמנעות"⁴⁰ – אין הוא מוגבל בסייגים,

ולכן יכול יהודי לבחור ר"ל אף לעבוד עבודה זרה, ולא רק עבירות אחרות, אשר בעוברו עליהן הוא משכנע את עצמו ש"עודנו ביהדותו"⁴¹ – דבר הנוגד לטבעו⁴² – משום שבחירתו החופשית של היהודי היא באופן

(36) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 96.

(37) ראה אגה"ק ס"ט (קיד, א).

(38) ומה שגם בסדום ה' הגדר ד"עיר הנדחת", היינו לפי שקודם מ"ת, לא היתה עדיין ההבדלה שבין ישראל לעמים. ולכן בנוגע לע"ז [שהיא מו' המצות שגם ב"ג נצטוו עליהם*], ה' אפשר להיות מציאות ד"ציבור" גם בב"ג.

(39) לקו"ת אמור לה, ב.

(40) ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח. ספר החקירה לאדמו"ר הצ"צ לה, ב.

(41) תניא פי"ד (וראה גם שם פכ"ד). ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ג. ובכ"מ.

(42) תניא ספי"ח ואילך. ד"ה באתי לגני שם. ועוד.

(* משא"כ בנוגע לענינים אחרים – ראה צפע"ג עה"ת בראשית ע' צו"ח.

ש"אין מי שיעכב בידו"⁴³, ואין לה הגבלות כלל⁴⁴,

משום כך ביכולתו "לגרור" את ענין האחדות, הקיים אצלו מפני שורשו באחדות ה' הפשוטה, כדלעיל, גם לענין של עבודה זרה, שהוא הקצה המנוגד לאחדות הפשוטה.

יב. תיקון הפגם בפנימיות מבטל את הפגם בחיצוניות

לפי כל האמור לעיל מובן מדוע קובעת ההלכה לגבי עיר הנדחת ש"אם חזרו ועשו תשובה, מוטב", למרות שבכל התורה כולה אין התשובה מועילה לגבי עונשי בית דין של מטה,

כי התשובה אינה מועילה לגבי עונשי בית דין של מטה בכל התורה כולה, מפני שהפגם שנגרם על ידי חטאים אלו, שעונשם נמסר לבית דין של מטה⁴⁵, אינו רק בעניניו

(43) רמב"ם הל' תשובה רפ"ה. לקו"ת שם.

(44) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 119 הערה 49. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 160.

(45) משא"כ בחייבי כריתות – ראה לעיל הערה 30. ובה – חומר באיסור מלקות על איסור כרת (לדעת ר' יצחק (מכות יג, ב) שחייבי כריתות אין לוקין), שבנוגע למלקות אין תשובה מועלת – אף שבכלל חמור כרת ממלקות – כי בנוגע לעניני הנשמה, כרת חמור יותר, לפי ש"נכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ב"ה" (אגה"ת פ"ה). אבל בנוגע לעונשי ב"ד, מכיון שהפגם שבאיסור כרת הוא (בעיקר) בעניני הנשמה – אפשר לתקן זה ע"י תשובה, משא"כ הפגם דאיסור מלקות (אף שהוא פגם קל יותר), מכיון שהוא בענינים חיצוניים – אינו מתקן ע"י תשובה שבלב, כ"א ע"י עונש מלקות. ובדוגמת הפרש שבין דור המבול לדור הפלגה, אשר

הפנימיים של עובר העבירה, אלא אף בעניני החיצוניים. וכיון שגם לאחר שעשה תשובה לא השתנו הענינים החיצוניים לחלוטין, כי עצם האפשרות שאדם זולתו עלול לחשוב שהוא לא חזר בתשובה מוכיחה שעדיין יש פגם כלשהו בעניניו החיצוניים, לפיכך עליו להיענש ר"ל, כדי לתקן את הפגם⁴⁶.

לעומת זאת לגבי עיר הנדחת, פגם זה הוא אמנם גם בענינים החיצוניים של אנשי עיר הנדחת, ולכן נמסר עונשם בידי בית דין של מטה, אך כיון שכל קיומה של מציאות זו של ציבור בעיר הנדחת נובע מצד הנשמה, כדלעיל בסעיף י', לכן אין הפגם בחיצוניות עומד בפני עצמו, אלא הוא נגרר אחר הפנימיות,

וכיון שבאמצעות תשובה מתבטל הפגם בפנימיות, מתבטל מאליה גם הפגם בחיצוניות, ולכן קובעת ההלכה, ש"אם חזרו ועשו תשובה, מוטב".

(משוחת י"ט כסלו תשכ"ה)

אף שדור הפלגה "פשטו יד בעיקר להלחם בו" משא"כ החטא של דור המבול ה' בעיקר בענינים של בין אדם לחבירו, מ"מ – בנוגע לעונשים שבנו"ח, נענשו דור המבול יותר מדור הפלגה, לפי שהפגם של החטאים שבין אדם לחבירו הוא ביותר בעניני עוה"ז – ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 9-8.

(46) ודוגמא לזה: בכדי למחות גוף הקליפה, תשובה עצמה אינה מספיקה עדיין וצריך גם לוידי דברים (דרמ"צ לה, ב). ולא עוד אלא ש"כל המרבה להתוודות ומאריך בענין זה ה"ו משובח" (רמב"ם הל' תשובה רפ"א). וראה ירוש' סוף יומא: כיצד הוא מתודה א"ר ברכי' כו'.

לזכות

פ"ק אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח

ויה"ד שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי' יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד